

รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อเสริมสร้างการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครปฐม

Dual Vocational Education Model to Enhance Student Employment Under Vocational Education in Nakphon Pathom Province

สุจีรา วิชาชาติ¹ และ ประกาศิต สิริเมธ²

Sujeera Wichachart¹ and Prakasit Sirimedho²

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: ¹Sujeerawichachart@gmail.com

Received June 7, 2025; Revised September 26, 2025; Accepted March 11, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาในระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครปฐม 2) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งเสริมการมีงานทำ และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่เพิ่มโอกาสในการเข้าสู่อาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร ครูฝึก ครูนิเทศก์ ศิษย์เก่า และผู้แทนสถานประกอบการ จำนวน 185 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจตนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 2) เวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีงานทำ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน การฝึกงานที่มีคุณภาพ ระบบพี่เลี้ยง การติดตามประเมินผล และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสายอาชีพ
2. กระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการมีงานทำต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในทุกขั้นตอน รวมถึงการเตรียมทักษะอาชีพ ชีวิต และผู้ประกอบการให้แก่ผู้เรียน

3 รูปแบบการจัดการศึกษาทวิภาคีที่เสนอมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การออกแบบร่วมกับสถานประกอบการ การจัดฝึกงานจริงพร้อมพี่เลี้ยง การส่งเสริมทักษะหลากหลาย การจัดตั้งศูนย์จับคู่งาน และการประเมินผลปรับหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ ช่วยเสริมสร้างรูปแบบการศึกษาทวิภาคีที่มีคุณภาพ ยกระดับอัตราการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษา และเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับภาคอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น.

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี; การมีงานทำ; ความร่วมมือสถานศึกษา-สถานประกอบการ

Abstract

This article aims to 1) study the factors influencing the employability of students in the dual vocational education system under the Office of Vocational Education Commission in Nakhon Pathom Province, 2) develop processes for managing dual vocational education that promote employability, and 3) design an effective dual vocational education management model that increases employment opportunities. The research employed a qualitative methodology and participatory action research (PAR), using the concepts of education for employability and stakeholder participation as the research framework. The study was conducted in vocational institutions in Nakhon Pathom. The key informants were administrators, internship supervisors, alumni, and representatives from enterprises, totaling 185 individuals selected through purposive sampling. Two types of research instruments were used: 1) semi-structured interviews, 2) participatory workshops. Data were analyzed through content analysis and presented in descriptive form.

The research findings were as follows

1. Factors influencing employability included curriculum alignment with labor market needs, high-quality internships, mentorship systems, continuous monitoring and evaluation, and positive communication regarding the vocational education image.

2. Effective management of dual vocational education requires collaboration between educational institutions and enterprises at all stages, along with the development of professional, life, and entrepreneurial skills for students.

3. The proposed model for managing dual vocational education consists of five steps: joint curriculum design with enterprises, real-world internships with mentoring, promotion of diverse skills, establishment of a job-matching coordination center, and outcome-based curriculum improvement aligned with labor market data.

This study contributes to the development of a high-quality dual vocational education model that enhances graduate employability and provides a sustainable approach for curriculum development in partnership with the industrial sector at the local level.

Keywords: Dual Vocational Education; Employability; School–Enterprise Collaboration

บทนำ

การจัดการศึกษาในประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายหลักคือการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพและสามารถแข่งขันในระบบเศรษฐกิจโลกได้ (Office of the National Economic and Social Development Council [NESDC], 2016) โดยเฉพาะในสายอาชีวศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการผลิตแรงงานระดับฝีมือเพื่อรองรับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (Office of the Vocational Education Commission [OVEC], 2020) ชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษาในระบบทวิภาคียังประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ความไม่สอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของตลาดแรงงาน การขาดแคลนสถานประกอบการที่มีคุณภาพในการฝึกงาน และการมีส่วนร่วมที่ยังจำกัดของภาคเอกชน งานวิจัยของ Somsak et al. (2021) ระบุว่าคุณภาพของการฝึกงานมีผลโดยตรงต่อการมีงานทำของนักศึกษา ขณะที่งานวิจัยของ Chantarasombat (2022) เสนอให้มีการออกแบบรูปแบบความร่วมมืออย่างเป็นระบบระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ทว่าในระดับปฏิบัติยังขาดการเชื่อมโยงที่มีประสิทธิภาพ จึงเกิดช่องว่างสำคัญในเชิงนโยบายและภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ที่ยังขาดแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมซึ่งเชื่อมโยงทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

จังหวัดนครปฐมเป็นหนึ่งในพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญที่มีสถานศึกษาอาชีวศึกษาจำนวนมาก และมีภาคอุตสาหกรรมหลากหลายสาขา เช่น อาหารและเกษตรแปรรูป เครื่องกล และอิเล็กทรอนิกส์ แต่กลับพบว่าบัณฑิตสายอาชีพจำนวนหนึ่งยังไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีคุณภาพ สาเหตุหนึ่งคือการขาดการเตรียมความพร้อมที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ทั้งด้านทักษะวิชาชีพ ทักษะชีวิต และทัศนคติต่อการทำงาน ผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดนครปฐมกับสถานประกอบการหลายแห่ง และพบว่ายังขาดรูปแบบการจัด

การศึกษาทวิภาคีที่ตอบโจทย์ทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติจริง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ยังมีน้อย และมักเน้นเฉพาะปัญหาภายในสถานศึกษา ยังไม่ครอบคลุมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนอย่างเป็นระบบ จึงจำเป็นต้องมีงานวิจัยที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนเข้าด้วยกันอย่างมียุทธศาสตร์

บทความวิจัยนี้นำเสนอ กระบวนการพัฒนาและรูปแบบการจัดการศึกษาทวิภาคีที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมุ่งตอบโจทย์การมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาอย่างมีคุณภาพ โครงสร้างของบทความประกอบด้วย การวิเคราะห์บริบทและปัจจัยเชิงระบบ แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ และการออกแบบรูปแบบการจัดการศึกษาทวิภาคีเชิงปฏิบัติ โดยหวังว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการด้านการอาชีวศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับนโยบายและภาคปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครปฐมเพื่อศึกษา
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในการเสริมสร้างการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในการเสริมสร้างการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี การพัฒนาทักษะเพื่อการมีงานทำ และความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาคอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพื่อสร้างพื้นฐานทางวิชาการ ดังนี้

1. ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory)

ทฤษฎีทุนมนุษย์อธิบายว่าการลงทุนในด้านการศึกษาและการฝึกอบรมจะเพิ่มศักยภาพการทำงานและรายได้ของบุคคลในตลาดแรงงาน (Becker, 1993) ในบริบทของการศึกษาอาชีวะ ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ เพื่อเพิ่มโอกาสในการมีงานทำ

ในบริบทของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ทฤษฎีทุนมนุษย์ช่วยสนับสนุนแนวคิดว่าการจัดการเรียนรู้ต้องตอบโจทย์ตลาดแรงงาน กล่าวคือ หลักสูตรและวิธีการสอนควรถูกออกแบบโดยอิงจากทักษะที่เป็นที่ต้องการจริงในภาคอุตสาหกรรม ระบบฝึกงานหรือ Work-Based Learning (WBL) ถือเป็นการลงทุน

เงินทุนมนุษย์ที่สำคัญ เพราะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นทักษะที่ยากจะได้จากห้องเรียนเพียงอย่างเดียว คุณภาพของการศึกษาและการฝึกอบรม มีผลโดยตรงต่ออัตราการจ้างงานทำรายได้ และความสามารถในการแข่งขันของผู้สำเร็จการศึกษาในระบบอาชีวะ

2. แนวคิด Triple Helix Model

Triple Helix Model เสนอว่าการพัฒนาแรงงานและนวัตกรรมเกิดจากความร่วมมือระหว่าง 3 ฝ่าย คือ สถาบันการศึกษา ภาคอุตสาหกรรม และรัฐบาล (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000) แนวคิดนี้รองรับการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการออกแบบหลักสูตรและการฝึกงาน เพื่อเพิ่มคุณภาพของผู้เรียน ได้แก่

สถาบันการศึกษา (Universities / Vocational Institutes)

ภาคอุตสาหกรรม (Industries / Employers)

ภาครัฐ (Government / Policymakers)

3. แนวทางการเรียนรู้จากการทำงาน (Work-Based Learning: WBL)

การเรียนรู้จากการทำงานเป็นกระบวนการที่ผสมผสานการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับการฝึกปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและประสบการณ์ตรง (Raelin, 2008) แนวทางนี้ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการศึกษาทวิภาคีที่มีประสิทธิภาพ

WBL ช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ซับซ้อน พัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และความรับผิดชอบ เข้าใจวัฒนธรรมองค์กร และค่านิยมในที่ทำงาน มีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น เพราะเห็นประโยชน์ที่ชัดเจนต่ออาชีพในอนาคต

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า “ความสอดคล้องของหลักสูตรกับความต้องการของตลาดแรงงาน” เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการจ้างงานของผู้เรียนในสายอาชีวศึกษา โดยเฉพาะในระบบการจัดการศึกษาแบบทวิภาคี ซึ่งเน้นการบูรณาการระหว่างภาคการศึกษาและภาคอุตสาหกรรมอย่างใกล้ชิด

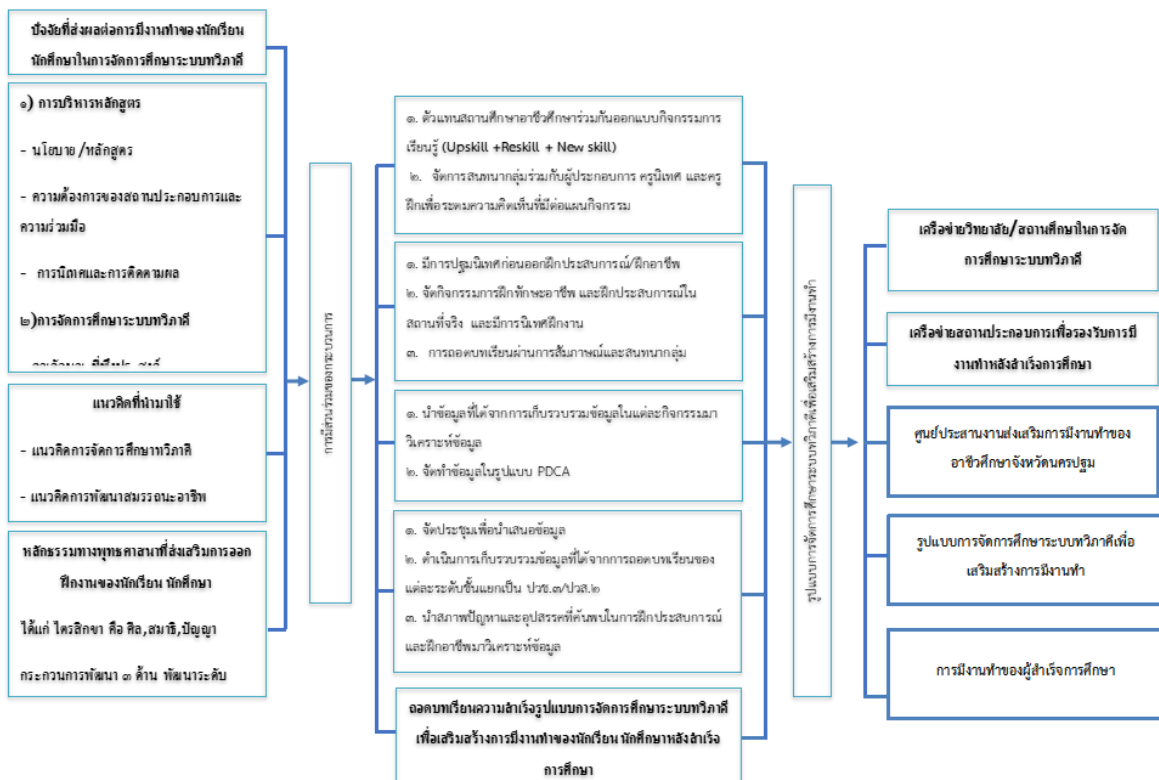
รายงานของ OECD (2020) ได้ชี้ให้เห็นว่า ประเทศที่มีการปรับปรุงหลักสูตรอาชีวศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและทักษะที่อุตสาหกรรมต้องการ เช่น ทักษะดิจิทัล ระบบอัตโนมัติ (Automation) และการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) จะสามารถเพิ่มอัตราการจ้างงานของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน และลดความไม่สอดคล้องกันระหว่างทักษะกับตำแหน่งงาน (Skills Mismatch) เช่นเดียวกับงานของ ธนภรณ์ ชัยศรี (Chainsee, 2021) ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรร่วมระหว่างวิทยาลัยเทคนิคและโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม พบว่า การที่สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการกำหนดหน่วยการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะตรงตามตำแหน่งงานที่เปิดรับ และได้รับการจ้างงานหลังจบการศึกษาในอัตราสูงถึงร้อยละ 85 นอกจากนี้ งานวิจัยของ สุชาติ อารีกุล (Areekul, 2019)

ยังเสนอว่า การออกแบบหลักสูตรแบบยืดหยุ่น โดยมีวิชาเลือกเฉพาะทาง (Elective Skills) และการอบรมระยะสั้นแบบ Micro-credentials ช่วยเพิ่มขีดความสามารถของผู้เรียนในการแข่งขันในตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของอุตสาหกรรม และเปิดให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จะส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะตรงตามความต้องการ และมีโอกาสเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมั่นคง

การทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้ไม่เพียงให้ความรู้พื้นฐานและกรอบแนวคิดแก่ผู้วิจัย แต่ยังชี้ให้เห็นถึงช่องว่างของความรู้ (Knowledge Gap) คือ การขาดรูปแบบที่บูรณาการความร่วมมือเชิงระบบในระดับจังหวัดเพื่อเสริมสร้างการมีงานทำของนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งการวิจัยนี้ได้พยายามพัฒนารูปแบบที่เติมเต็มช่องว่างดังกล่าว และสามารถนำไปใช้ในพื้นที่อื่นได้ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด “การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ” (Education for Employability) ของ Yorke (2006) และแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder Participation) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเข้ามามีบทบาทร่วมในการวางแผน ปฏิบัติการ สังเกต และสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีร่วมกับสถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรม

ประชากร คือ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ได้แก่ ครูอาชีวศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนสถานประกอบการ ศิษย์เก่า และนักเรียน นักศึกษาในระบบทวิภาคี รวมทั้งสิ้นประมาณ 185 คน (Office of the Vocational Education Commission, 2020)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนสายอาชีพ จำนวน 20 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ผู้แทนสถานประกอบการ จำนวน 10 คน นักเรียน นักศึกษาในระบบทวิภาคี จำนวน 150 คน รวมทั้งสิ้น 185 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี ๒ ชนิด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง พัฒนาตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Bryson, 2004) ประกอบด้วย 3 หมวดหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอแนวทางพัฒนา และบทบาทของแต่ละภาคส่วน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 ใช้ศึกษา มุมมองของครู ผู้บริหาร และผู้แทนสถานประกอบการต่อแนวทางการพัฒนาระบบทวิภาคี

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guide) พัฒนาตามแนวคิดของ Krueger & Casey (2015) ประกอบด้วยประเด็นหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาเดิมในการดำเนินงาน ความต้องการของสถานประกอบการ รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสม และข้อเสนอเชิงระบบ รวบรวมข้อมูลโดยการจัดกลุ่มสนทนาแบบมีผู้ดำเนินรายการและบันทึกเสียงเพื่อนำมาถอดเทปและวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยถอดความข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จากนั้นดำเนินการ coding เพื่อระบุรหัสข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็นหมวดหมู่ (categories) และประเด็นหลัก (themes) ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานทำของนักเรียน นักศึกษา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง ศิษย์เก่า และผู้แทนสถานประกอบการ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานทำของ

นักเรียน นักศึกษาในระบบทวิภาคี ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษา จากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ส่งผลโดยตรงต่อโอกาสในการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาในระบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครปฐม โดยสามารถแจกแจงและอธิบายได้อย่างละเอียดดังนี้

ประการแรก คือ ความสอดคล้องของหลักสูตรกับทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์ความต้องการของสถานประกอบการเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะที่เหมาะสมต่อการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมจริง หลักสูตรควรมีการปรับปรุงอยู่เสมอ โดยอิงจากข้อมูลของตลาดแรงงาน เช่น ความต้องการแรงงานด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ การใช้ระบบอัตโนมัติ (Automation), ปัญญาประดิษฐ์ (AI), และความสามารถในการทำงานเป็นทีม เพื่อให้มั่นใจได้ว่าผู้เรียนที่จบออกไปมีคุณสมบัติตรงตามที่นายจ้างต้องการและสามารถเริ่มต้นงานได้ทันทีโดยไม่ต้องอบรมซ้ำ

ประการที่สอง คือ การฝึกงานที่มีระบบและได้ปฏิบัติงานจริง (Work-Based Learning) รูปแบบการจัดการฝึกงานเชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่นักเรียนได้เข้าไปปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ ถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบทวิภาคี การฝึกงานในบริบทจริงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมการทำงาน เรียนรู้การใช้เครื่องมือ เครื่องจักรจริง และสามารถรับผิดชอบงานตามบทบาทหน้าที่ในทีมงานได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความมั่นใจมากขึ้นและเกิดทักษะที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้จากในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว

ประการที่สาม คือ การมีพี่เลี้ยงและระบบติดตามผลที่มีคุณภาพ การมีพี่เลี้ยงจากสถานประกอบการ และครูนิเทศจากสถานศึกษา ช่วยให้ผู้เรียนได้รับคำแนะนำอย่างใกล้ชิดในระหว่างการฝึกงาน ไม่ว่าจะเป็นการสอนงาน การให้คำปรึกษา หรือการประเมินพัฒนาการรายสัปดาห์ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและมีแนวทางชัดเจนในการเติบโตในสายอาชีพ นอกจากนี้ระบบการประเมินที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพยังช่วยให้เห็นจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม

ประการที่สี่ คือ ภาพลักษณ์ที่ดีและแรงจูงใจต่อการเรียนสายอาชีพจากครอบครัวและชุมชนการมีงานทำและความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาสายอาชีพเป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อทัศนคติของเยาวชนและผู้ปกครอง เมื่อชุมชนและครอบครัวเห็นว่าการเรียนสายอาชีพสามารถสร้างรายได้และอาชีพที่มั่นคงได้จริง ย่อมเกิดแรงสนับสนุนในการเลือกเส้นทางการศึกษาอย่างมีเป้าหมาย นอกจากนี้ การสื่อสารผลสำเร็จของรุ่นพี่ที่เรียนสายอาชีพ เช่น ผ่านโครงการประชาสัมพันธ์หรือกิจกรรมแนะแนว ก็มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนรุ่นใหม่

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยทั้ง 4 ประการนี้เป็นองค์ประกอบที่หล่อหลอมให้ระบบการศึกษาทวิภาคีสามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดนครปฐม ซึ่งการบูรณาการความร่วมมืออย่างเป็นระบบ

ระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ และชุมชนท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญในการสร้างโอกาสทางอาชีพให้แก่ผู้เรียน

2. กระบวนการพัฒนาระบบทวิภาคีที่มีประสิทธิภาพ

ผลการดำเนินการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (PAR) พบว่า กระบวนการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก จากการดำเนินการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีให้มีประสิทธิภาพและสามารถเสริมสร้างโอกาสในการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาในจังหวัดนครปฐมได้อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งการวางแผน การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. การวางแผนร่วมกับสถานประกอบการตั้งแต่ต้นทางสถานศึกษาได้ร่วมกับสถานประกอบการ ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบหลักสูตร ซึ่งช่วยให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงานอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีการกำหนดกรอบการจัดฝึกงานที่ชัดเจน เช่น ระยะเวลา การ เรียนรู้ที่คาดหวัง และบทบาทหน้าที่ของทั้งนักเรียนและพี่เลี้ยงในสถานประกอบการ

2. การจัดการฝึกงานที่ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงรูปแบบการจัดการฝึกงานเน้นให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติงานจริงภายใต้สภาพแวดล้อมของโรงงานหรือองค์กรเป้าหมาย โดยมีการกำหนดแผนการฝึกงาน รายบุคคล (Individual Development Plan) และมีระบบประเมินผลต่อเนื่องทั้งในด้านทักษะทางวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมการทำงาน ทำให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้าน

3. การส่งเสริมทักษะที่หลากหลาย นอกจากทักษะวิชาชีพเฉพาะด้านแล้ว ยังมีการส่งเสริม “ทักษะ ชีวิต” (Life Skills) เช่น การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ การบริหารเวลา และ “ทักษะผู้ประกอบการ” (Entrepreneurial Skills) ผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น การจัดเวิร์กช็อป Startup หรือการออกแบบแผน ธุรกิจ ซึ่งเป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมทั้งด้านอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต

4. การจัดตั้งศูนย์ประสานงานส่งเสริมการมีงานทำ สถานศึกษาได้จัดตั้งศูนย์กลางในการรวบรวม ข้อมูลตำแหน่งงานว่าง ความต้องการแรงงาน และข้อมูลผู้เรียน เพื่อจับคู่ตำแหน่งงาน (Job Matching) อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่แนะแนว ให้คำปรึกษา และติดตามสถานภาพการจ้างงานของ ผู้สำเร็จการศึกษา

5. การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานในระบบทวิภาคีมีการสะท้อนผล ผ่านเวทีสรุปบทเรียน ร่วมกับผู้แทนจากสถานประกอบการและสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลจากตลาดแรงงาน มาพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร แผนการฝึกงาน และกิจกรรมส่งเสริมทักษะอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป กระบวนการที่กล่าวมานี้ทำให้ระบบการจัดการศึกษาทวิภาคีในจังหวัดนครปฐมมีความ เป็นระบบ มีความยืดหยุ่น และสามารถตอบสนองต่อบริบทของอุตสาหกรรมและความต้องการของ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานทั้งในเชิงทักษะและ

ทัศนคติ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของการเรียนสายอาชีพให้เป็นที่ยอมรับในระดับชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

3. รูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้น

รูปแบบการจัดการศึกษาที่ได้จากการวิจัยมีลักษณะเป็นระบบครบวงจร ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญจากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่ถูกพัฒนาขึ้นในจังหวัดนครปฐมมีลักษณะเป็นระบบ “ครบวงจร” ที่เชื่อมโยงความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ โดยมีจุดเด่นและผลลัพธ์ที่สำคัญ ดังนี้

เป็นระบบครบวงจรที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนอย่างใกล้ชิด รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันตั้งแต่การออกแบบหลักสูตร การวางแผนการฝึกงาน การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล ซึ่งมีการตั้ง “ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการฝึกงานทำ” ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานความต้องการระหว่างภาคอุตสาหกรรมและผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

สามารถเพิ่มอัตราการฝึกงานทำของผู้สำเร็จการศึกษาได้อย่างชัดเจนการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในรูปแบบใหม่นี้ ช่วยให้นักเรียน นักศึกษามีโอกาสในการฝึกประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ ทำให้มีทักษะพร้อมใช้งานจริงทันทีหลังสำเร็จการศึกษา ส่งผลให้อัตราการฝึกงานทำของผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ช่วยพัฒนาทักษะตามมาตรฐานอาชีพและทัศนคติเชิงบวกผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการพัฒนา “สมรรถนะวิชาชีพ” ตามกรอบมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และต่อสายอาชีพในระยะยาว ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติจริงและการมีพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ใหม่ของอาชีวศึกษาในจังหวัดนครปฐมความสำเร็จของผู้เรียนในระบบทวิภาคีที่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้จริง และบางส่วนพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในด้านภาพลักษณ์ของอาชีวศึกษาในสายตาของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเลือกเรียนสายอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมต้นในพื้นที่

โดยสรุป รูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงแต่ส่งเสริมโอกาสในการฝึกงานเท่านั้น แต่ยังยกระดับความเข้มแข็งของระบบการศึกษาสายอาชีพให้เป็นเส้นทางสู่ความสำเร็จในชีวิตการทำงานที่ชัดเจนและยั่งยืนสำหรับผู้เรียนในจังหวัดนครปฐม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษา

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีงานทำของผู้เรียนในระบบอาชีวศึกษาทวิภาคี ได้แก่ ความสอดคล้องของหลักสูตรกับตลาดแรงงาน หลักสูตรที่ถูกออกแบบให้สะท้อนทักษะที่ตลาดต้องการ เช่น ทักษะดิจิทัล วิศวกรรมการผลิต หรือบริการด้านโลจิสติกส์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าสู่อาชีพได้อย่างตรงเป้าหมาย การฝึกงานในสถานการณ์จริง (Work-Based Learning) การมีโอกาสดูแลเรียนรู้ในสถานประกอบการจริง ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร ระบบการทำงาน และฝึกฝนทักษะในสภาพแวดล้อมจริง การมีพี่เลี้ยงและระบบติดตามผลที่เข้มแข็งการมีพี่เลี้ยงช่วยแนะนำและประเมินผลเป็นระยะ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตรงจุดและแก้ไขข้อบกพร่องได้ทันที่ ภาพลักษณ์เชิงบวกของการเรียนสายอาชีพการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนในการเลือกเรียนสายอาชีพ ส่งผลต่อแรงจูงใจและความมั่นใจในการเรียนรู้และประกอบอาชีพ ปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Human Capital Theory ที่เสนอโดย Becker (Becker, 1993) ซึ่งชี้ว่าการลงทุนในความรู้และทักษะของบุคคลจะนำไปสู่โอกาสในการได้งานและค่าตอบแทนที่สูงขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ ระบบ Work-Based Learning ที่มีคุณภาพยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ Smith และ Kemmis (Smith & Kemmis, 2010) ที่เห็นว่า “การเรียนรู้จากสถานการณ์จริงจะช่วยให้เกิดการพัฒนาเชิงลึกในด้านสมรรถนะวิชาชีพ” ทั้งนี้ งานวิจัยของ Wiboonpolprasert (2022) ยังยืนยันว่า “การมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวฯ ขึ้นอยู่กับการเตรียมพร้อมในด้านทักษะเฉพาะ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และการได้รับการฝึกอบรมในสถานการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง” ซึ่งยืนยันถึงความสำคัญของการฝึกงานและความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับตลาดแรงงานอย่างเป็นรูปธรรม

2. การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในการเสริมสร้างการมีงานทำ

การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในการเสริมสร้างการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาในจังหวัดนครปฐม ได้รับการออกแบบและดำเนินการในลักษณะที่ตอบโจทย์ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและบริบทของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยกระบวนการสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การออกแบบหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ เป็นการวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่ทันสมัยและนำไปใช้ได้ทันทีในสถานประกอบการ การจัดฝึกงานในสถานการณ์จริง (Work-Based Learning) ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการทำงานภายใต้การดูแลของพี่เลี้ยง (Mentor) ซึ่งช่วยเสริมทักษะที่จำเป็นและลดช่องว่างระหว่างการเรียนในห้องเรียนกับความต้องการของตลาดแรงงาน การพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และทักษะผู้ประกอบการ สะท้อนถึงแนวคิดการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน ไม่เพียงในมิติของวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมการคิด

วิเคราะห์ การสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์ การตั้งศูนย์ประสานงานส่งเสริมการมีงานทำ ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาและภาคอุตสาหกรรมในเชิงระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Triple Helix Model ซึ่งเน้นบทบาทร่วมกันของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษาในการขับเคลื่อนการพัฒนาทุนมนุษย์ การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตามข้อมูลตลาดแรงงาน เป็นการวิเคราะห์และประเมินผลย้อนกลับ (Feedback Loop) ที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ได้อย่างทันทั่วถึงที่ กระบวนการเหล่านี้สะท้อนแนวทางของ Tertiary Education Systems ที่เน้นการบูรณาการระหว่าง “การเรียนรู้ในสถานศึกษา” กับ “การทำงานในสถานการณจริง” อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะการมีศูนย์ประสานงานถือเป็น Platform สำคัญในการจัดการ “Job Matching” อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมต่อกับตำแหน่งงานที่ตรงกับทักษะและความสนใจของตนเองได้โดยตรง

3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี

จากผลการวิจัย พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเด่นคือความเป็น “ระบบเชื่อมโยง” ที่ครอบคลุมทั้งสถานศึกษา สถานประกอบการ หน่วยงานรัฐ และชุมชน โดยออกแบบให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทและหน้าที่ที่สอดคล้องกัน ตั้งแต่การร่วมออกแบบหลักสูตร การจัดการฝึกงาน การแนะแนวอาชีพ การประเมินผลสัมฤทธิ์ ไปจนถึงการส่งเสริมการมีงานทำ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มอัตราการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษา และการยกระดับภาพลักษณ์สายอาชีพในจังหวัดนครปฐม การเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน คือ การที่ผู้ปกครองและนักเรียนระดับมัธยมปลายเริ่มเปิดกว้างและเห็นคุณค่าของการเรียนสายอาชีพมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเห็นผลลัพธ์ของผู้เรียนรุ่นก่อนหน้าที่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมั่นคงและมีทักษะตรงความต้องการของอุตสาหกรรม แนวคิดนี้สอดคล้องกับรายงานของ OECD (OECD, 2020) ซึ่งเน้นว่า ระบบการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานจะสามารถยกระดับความเชื่อมั่นของชุมชนในท้องถิ่น และลดช่องว่างระหว่างระบบการผลิตกำลังคนกับความต้องการของเศรษฐกิจ” อีกประเด็นสำคัญคือ การใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ Participatory Action Research (PAR) ซึ่งทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทจริง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งครู นักเรียน ผู้ประกอบการ และผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (Kemmis & McTaggart, 1988) ที่ชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างยั่งยืนต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ สังเกต และสะท้อนกลับร่วมกัน รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่ได้จากงานวิจัยนี้จึงไม่เพียงแต่ตอบโจทย์การผลิตกำลังคนให้ตรงกับตลาดแรงงานเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสังคมท้องถิ่นให้เห็นคุณค่าและศักยภาพของการศึกษาสายอาชีพอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อเสริมสร้างการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้้องค์ความรู้ที่สำคัญ ดังนี้ การบูรณาการภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาระบบทวิภาคี การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากความร่วมมือของภาคการศึกษา ภาคอุตสาหกรรม หน่วยงานรัฐ และชุมชน โดยเฉพาะการมี “คณะกรรมการร่วม” และ “ศูนย์ประสานงาน” ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงภารกิจต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

1. หลักสูตรและการฝึกงานที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงาน การพัฒนาหลักสูตรร่วม (Co-Curriculum) กับสถานประกอบการ และการจัดการฝึกงานในสถานการณ์จริง (Work-Based Learning) ช่วยให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตรงกับความต้องการของตลาด และสามารถเริ่มต้นการทำงานได้ทันทีหลังจบการศึกษา

2. บทบาทของครูพี่เลี้ยงและระบบประเมินผลอย่างเป็นองค์รวม การมีพี่เลี้ยงจากสถานประกอบการที่ได้รับการฝึกอบรม และครูนิเทศจากสถานศึกษาที่ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมคุณภาพการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของผู้เรียน พร้อมทั้งการใช้ระบบประเมินที่หลากหลาย เช่น logbook, portfolio และการสัมภาษณ์สะท้อนผลพัฒนาการได้ครบถ้วน

3. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมต่อการเรียนสายอาชีพ การสื่อสารภาพลักษณ์ที่ดีของอาชีวศึกษา การจัดกิจกรรมแนะแนว และการเปิดเวทีแสดงผลงานของผู้เรียน ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความภาคภูมิใจ ส่งผลให้ชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญและคุณค่าของการเรียนสายอาชีพมากยิ่งขึ้น

สรุป

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัย แนวทาง และรูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งเสริมการมีงานทำของนักเรียน นักศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครปฐม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้บริหาร คิษย์เก่า และสถานประกอบการ เพื่อพัฒนาแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน การจัดการฝึกงานที่มีคุณภาพ ระบบพี่เลี้ยง การส่งเสริมทักษะชีวิต และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสายอาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีงานทำของผู้เรียน กระบวนการที่ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษา รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบทวิภาคีในระดับพื้นที่อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งในด้านการผลิตกำลังคน คุณภาพและการยกระดับภาพลักษณ์ของการเรียนสายอาชีพในระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในระดับจังหวัด โดยกำหนดให้มี คณะกรรมการร่วมระหว่างภาคการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม อย่างเป็นทางการ

2) สนับสนุนการจัดตั้ง ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการฝึกงานทำในจังหวัดนครปฐม ที่มีโครงสร้างและงบประมาณรองรับอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) สถานศึกษาอาชีวะควรใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการออกแบบ รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ให้สอดคล้องกับบริบทของตนเอง โดยเฉพาะในด้านการวางแผนฝึกงาน การจัดพี่เลี้ยง และการประเมินผลที่มีคุณภาพ

2) ควรนำกระบวนการที่วิจัยเสนอไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การร่วมวางแผน การฝึกงานจริง การพัฒนาทักษะ การตั้งศูนย์ประสานงาน และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ไปทดลองใช้และประเมินผล การนำไปใช้จริงในสถานศึกษาหลายแห่ง เพื่อขยายผลเชิงนโยบายในระดับประเทศ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่าง ผู้เรียนระบบทวิภาคีกับระบบปกติ ในด้านอัตราการฝึกงานทำ ทักษะการทำงาน และความพึงพอใจของนายจ้าง

2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนสายอาชีพ หลังจบการศึกษา เพื่อพัฒนาโมเดลการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในระบบอาชีวะ

References

- Areekul, S. (2019). Developing student competencies for entering the labor market in the digital economy era. *Journal of Vocational Education*, 18(2), 1–15.
- Becker, G. S. (1993). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education* (3rd ed.). University of Chicago Press.
- Chaisri,T. (2021). *Development of vocational education curriculum integrated with industrial sector* [Master's thesis, Nakhon Pathom Rajabhat University].

- Etzkowitz, H. & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: From National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of university–industry–government relations. *Research Policy*, 29(2), 109–123. [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(99\)00055-4](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(99)00055-4)
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (2005). Participatory action research: Communicative action and the public sphere. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (3rd ed., pp. 559–603). Sage.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner* (3rd ed.). Deakin University Press.
- Ministry of Education. (2020). *Standards for dual vocational education management B.E. 2563 (2020)*. Ministry of Education.
- National Economic and Social Development Council. (2017). *The twelfth national economic and social development plan (2017–2021)*. NESDC.
- OECD. (2020). *Vocational education and training in a changing world*. OECD Publishing.
- OECD. (2020). *Vocational education and training in Thailand*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/2bd31c4a-en>
- Office of the Vocational Education Commission. (2020). *Strategic plan for vocational manpower development (2020–2027)*. Ministry of Education.
- World Bank. (2020). *Thailand: Learning for life – Strengthening equity and efficiency in skills development*. World Bank Group.